

Akkurat da vi trodde at det betydte å ebbe ut med bøkene, men også akkurat råde til Inngangsbrevet, kommer en bok som beskriver Milorg, den militære motstandsbevegelsen i Norge under krigen 1940-45.

Lærens løp har et meget stort antall bøker blitt lagt på drøken med omme. En knyttel og til en topp dette. Hvorfor så nok en pådring? Leseren får et godt svar etter få sidors lesing av Arne Semb-Johanssons bok. Forfatteren satt bokstavelig talt sentralt plassert i Milorgs ledelse. Som medlem av SL, eller Sentralledelsen, skulle han ha de beste forutsetninger for å gi en fyldestgjørende beskrivelse av aktiviteten.

Bokens form skiller seg ikke fundamentalt ut fra en serie andre beretninger. Personlige erindringer er blandet sammen med stoff av mer allmenn og generell karakter. Det som imidlertid er uvanlig, er at det personlige ikke her er fortellingens hovedtema og bærebjelke. Det er mer å betrakte som et verdifullt krydder til en allerede velkomponert beretning. Der hvor forfatteren har personlige erfaringer som kan illustrere et saksforhold, tas det med, ellers ikke.

I 1977 kom Tore Gjelsvik med sin bok om «Hjemmefronten». Den hadde sin tyngde i skildringen av den sivile motstandskampen, og har blitt noe av et standardverk nettopp på dette viktige området. Semb-Johanssons bok har etter mine begreper gode muligheter til

STANDARDVERK: Arne Semb-Johanssons bok kan bli et standardverk når det gjelder den militære motstand, mener vi anmelder. Her norske hjemmefront-soldater i vintertrening.

å oppnå en tilsvarende status når det gjelder den militære motstand.

Jeg tror ikke det har kommet en tilsvarende grundig enkeltbok om emnet siden Sverre Kjeldstadli ga ut sin doktoravhandling om Hjemmestyrkene i 1959. Arets bok er skrevet for et langt bredere publikum. Selv om fremstillingen er lettlest og populansert, er den ikke uten dybde. Et tydelig noteapparat bidrar til at boken også kan tjene som utgangspunkt for videre studier.

Arne Semb-Johansson er professor i zoologi. Det er kanskje en medvirkende årsak til at boken bærer preg av en gjennomført analytisk og vitenskapelig tankegang. Problemområder i stoffet feies ikke

under teppet, men tas opp til drøfting innenfor de rammer som boken format og form naturlig tillater.

Forfatterens posisjon i det illegale apparatet tilsier at et tyngdepunkt i stoffet befinner seg i skildringen av den sentrale motstandsaktiviteten. Tross dette er det også satt av adskillig plass til plan fra enkelte distrikter. Selv om ikke alle er nevnt, er det mitt inntrykk at boken på svært forsvarlig måte dekker aktiviteten på landsplan. Balansen mellom de konkrete eksempler og de mer prinsipielle sider av det militære motstandsarbeidet er også godt ivaretatt.

Hjemmefronten som samlebevegelse, og ikke minst den militære delen av denne, var et tre med

mange grener. Det kan for mange lesere være lett å gå seg bort i denne urskogen. Med Semb-Johanssons bok som veiviser burde vandringer bli betydelig lettere.

En bok i dette formatet kan naturligvis ikke romme den fullstendige historien. Det kan heller ikke helvegg med bøker, men som et grundig og nøktern innføring i emnet, i tråd med hva vi i dag vil komme denne boken et langt stykke på vei.

Ivar Kraglund

Arne Semb-Johansson
Fem år for fred og frihet
Med Milorg 1940-1945

J.W. Cappelen's Forlag a.s.

Kjell Fjørtoft i mål?

Etter fem bøker med turbulente medieshow er Kjell Fjørtoft kommet til veis ende i noe som ifølge ham selv har kostet, både fysisk og mentalt. Når han da i tillegg frivillig og med åpne øyne utfordrer en hel yrkesgruppe, samtidig som han uttaler til et dertil egnet ukeblad at han ventet seg «et helvete» i forbindelse med lanseringen, er ringen sluttet.

Bøkene kan ofte være bedre enn det rykte han selv gir dem. «Veien til Østfronten» (1993) fant jeg flere formidende omstendigheter ved. Arets bok «De som tapte krigen» er et tilbakeskritt, både i lansering og produkt, og det er vel først i år at det virkelig har blitt tatt til motmæle mot hans påstander, ikke minst fra historiker Sven Holstmark, både i NRK og i pressen.

De som tapte krigen er ifølge Fjørtoft frontkjemperne, 45 partisaner og folket i Finnmark og Nord-Troms. Boka bygger mye på sekundærlitteratur, på Fjørtofts tidligere bøker, deltakernes egne beretninger, dagbøker og landssviksaker.

Mye av stoffet er vanskelig å vurdere faglig. Men samtidig inneholder ikke denne delen noe som skul-

le tilsi verken «revisjon» eller «nytolkning». De såkalte «avsløringene» viser seg å være enten feiltolket, feilvurdert eller rett og slett utelatt - for eksempel en av årets virkelige kuriøse, den såkalte «frihavnsaken» fra 1942-43, kjent siden 1958 og gjennomanalysert på 70 og 80-tallet. At denne har falt ut, merkes ikke av andre enn innvidde fordi boka er såpass episodisk og springende i sin oppbygging.

Fjørtofts skrivestil er etter hvert blitt outrert i sin form: utropstejn, uthevede ord, opp til åtte «setninger» på rad bestående av ett ord, såkalte lyd-mælende ord som gjengir de forskjellige vaper («Tsa-tsa-tsa-tsa-tsa...»). Til slutt blir man faktisk ganske sikker på at heller ikke som prosa fungerer boka spesielt godt.

Fjørtoft «avslører», blir sjokkert, «omskriver», finner «en helt ny krig», «sannheten» er ikke blitt fortalt, og mener selv han er kontroversiell mens han egentlig bare er offer for sin egen historiske metode, som han redegjør for til slutt i årets bok «De som tapte krigen» (s.448):

«Jeg måtte begrense meg - i den grad det var mulig - til innsyn i dokumenter og viten innenfor det tids-

rom hver enkelt av mine fem bøker handlet om. Jeg ville ikke sitte med større viten om situasjoner og utviklingen etterpå enn aktørene.»

Det forklarer vel en del av det mer kuriøse ved Fjørtofts bidrag til norsk okkupasjonshistorie. Muligens også at han kan operere med 34 henrettede februar 1945, når fem av disse må være Norges mest omtalte ikke-skutte personer, blant annet leder for «Pelle-gruppa», Ragnar Solli (s.384). At dette er redigert for i Bind 6 av «Norge i krig», som er oppgitt i litteraturlista, har tydeligvis ikke blitt registrert.

Fjørtofts produksjon under ett har tillært en del nye avsnitt i krigshistorien, men i denne prosessen har han av en eller annen grunn satt

seg fore å ta for seg emner som vi kelig kan sies å være avklart innenfor forskningsmiljøene; forspillet 9. april, Elverumsfullmakten, kapitulasjonsavtalen og dermed spørsmålet om skyld og straff for frontkjemperne, som går på tvers av både dette fagmiljøet, pluss det juridiske og folkerettslige. Da må man still spørsmål ved hans motiver.

Man behøver ikke være profet for å kunne forutsi hovedessensen av Fjørtofts «sensasjonelle» bok om landssvikoppgjøret som vel kommer om noen år.

Arnfinn Mola

Kjell Fjørtoft
De som tapte krigen
Gyldendal Forlag 1995.

TAPERE: Frontkjemperne er blant «De som tapte krigen» (Foto: Arne Semb-Johansson)

Forfatteren har vært på besøk på The Norwegian Resistance Museum i Oslo. Han har også vært på besøk i Finnmark og Nord-Troms. Han har også vært på besøk i Finnmark og Nord-Troms. Han har også vært på besøk i Finnmark og Nord-Troms.

Torsvangs Tidning 12/10/95